

ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВНЗ

Баркасі В.В., Баркасі С.Б.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Стаття присвячена актуальній проблемі застосування новітніх технічних засобів навчання іноземних мов у ВНЗ. Автор розглядає одну з сучасних форм навчання – змішане навчання. Подаються переваги корпоративного використання онлайнових та оффлайнових елементів навчання. Наведені приклади застосування методичних розробок при навчанні англійській мові. Розглянуто дидактична сполучуваність компонентів змішаної форми навчання.

Ключові слова: змішане навчання, онлайнові елементи, оффлайнові елементи, корпоративне навчання, інформаційна компетентність, іншомовна компетентність, полікультурна компетентність.

Постановка проблеми. Своєрідність сучасного підходу до організації системи освіти пов'язана з особливостями розвитку інформаційного суспільства, в якому інформація та знання набувають пріоритетного значення. В інформаційному суспільстві важливе місце посідає новий тип економічного розвитку, який має за необхідне навчатися протягом цього життя, отримувати та поновлювати знання, значущі для професії, особистості та суспільства та постійно вдосконалювати професійні компетенції, вміння та навички згідно актуального запиту суспільства.

Саме це обумовлює головне стратегічне спрямування розвитку системи освіти – вирішення проблеми особистісно-орієнтованого навчання, в якому особистість з її потребами посідає головне місце і яке спрямоване на її самореалізацію та розвиток. Важливим фактором у цьому напрямку розвитку освіти є формування в студентів ВНЗ необхідних загальних та професійних компетенцій, зокрема вміння навчатися за допомогою сучасних інформаційно-комунікативних технологій. Орієнтація на реалізацію високого дидактичного потенціалу комп'ютерних та телекомунікаційних технологій є однією з головних тенденцій сучасної освітньої системи.

Інформатизація суспільства, створення інформаційного простору, яке ґрунтується на знаннях, потребує якісних змін у сфері освіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває інформатизація суспільства, а саме діяльність, спрямована на використання інформаційних технологій у сфері освіти. Вона реалізується за допомогою засобів інформатизації освіти, що представляють собою комп'ютерне апаратне та програмне забезпечення, а також їх змістовне наповнення, які використовуються для досягнення цілей інформатизації освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні українська освіта знаходиться на початковому етапі становлення та розвитку змішаного навчання, яке також має назви інтегроване, комбіноване та гібридне, тому що саме поняття та його зміст ще не є до кінця визначеними, хоча вітчизняні та зарубіжні дослідники вже працюють над цією проблемою (Є.В. Бутенкова, Л.В. Десятова, М.Г. Євдокимова, Ю.І. Капустін, О.В. Львова, М.Н. Мохова, А.Л. Назаренко, М.А. Татарінова, С.В. Титова, І.Е. Allen, В. Barrett, J. Bersin, С. J. Bonk, Di Clark, С. Dziuban, R. Garrett, R. Garrison, Н. Kanuka, S. Kmnar, A. Picciano, P. Sharma, P. Shea, A. Siddiqi, M. Tammelin, P. Valiathan та інші).

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкрити поняття «змішане навчання»; розглянути шляхи підвищення рівня знань іноземної мови студентів вищих навчальних закладів при застосуванні змішаної форми навчання.

Виклад основного матеріалу. Змішане навчання – «це особистісно-орієнтований підхід до набуття досвіду навчання, при якому учень взаємодіє з іншими учнями, з викладачем та з контентом за допомогою вдумливої інтеграції он-лайн та аудиторного середовищ» [4, с. 95].

Концепція змішаного навчання базується на ідеї, що у сучасних умовах трансформації системи освіти можна оптимально поєднувати «сильні» сторони традиційного навчання з перевагами дистанційних технологій. Коли значна частина матеріалу засвоюється студентами самостійно в дистанційному компоненті програми або курсу, очні заняття можуть бути більш насиченими та ефективно організованими. Система змішаного навчання пропонує також реальні підходи до рішення однієї з головних задач традиційної освіти: реалізація та розвиток у повному обсязі потенційних можливостей кожного студента.

Змішане навчання має цілий ряд переваг, серед яких можна виокремити такі:

- Гнучкість моделі навчання, яка являє собою поєднання самостійного навчання за допомогою дистанційних технологій з навчанням в аудиторії (самостійне вивчення теоретичного матеріалу в індивідуальному темпі, що надає час для активного практичного формування та вдосконалення вмін та навичок на очних заняттях);
- Розвиток критичного мислення та здібностей до самостійної роботи (вміння працювати з інформацією, відбирати матеріал, необхідний для навчання та роботи);
- Інтерактивність (вміння активно впливати на зміст, вид та тематичну спрямованість комп'ютерної програми або електронних ресурсів та можливість спілкуватися, висловлювати свою думку, дізнаватися думку партнера по спілкуванню, обговорювати різноманітні питання);
- Інформаційна доступність та різноманіття застосування навчальних матеріалів (розміщення та отримання інформації на Інтернет-серверах дозволяє здійснювати багаторазове використання інформаційних ресурсів як викладачем, так і студентом);
- Збільшення обсягу матеріалу для засвоєння (гнучкість моделі навчання дозволяє вирішити одну з проблем традиційного навчання – неможливість засвоєння великого обсягу матеріалу за короткий термін; при змішаному навчанні студент отримує можливість засвоєвати його в індивідуальному темпі);
- Урахування темпераменту і репрезентативної системи студента (змішане навчання дозволяє студентам з різними видами темпераменту та репрезентативної системи однаково успішно засвоювати навчальний матеріал, тому що надає більші можливості проявити себе у різних формах роботи при варіюванні темпу навчання).

Все вищезазначене сприяє тому, що сьогодні саме змішане навчання є одним з самих популярних в корпоративній сфері підходів. Саме такий формат дозволяє використовувати всі переваги електронного навчання, не втрачаючи при цьому сильних сторін традиційного, «живого» навчання.

Крім того, добре продумане поєднання онлайн-вих та оффлайн-елементів дозволяє зробити навчальну програму насправді цікавою, ефективною, гнучкою, економічною та зручною. При цьому можна як мого продуктивніше задіяти як технології, так і професійну майстерність викладачів.

Проблема використання змішаного навчання в лінгвістичній освіті є особливо актуальною у зв'язку зі специфікою предмету «іноземна мова», який відноситься відповідно до класифікації І.Л.Лернера «до групи дисциплін, головним компонентом яких є види діяльності» [1, с. 301].

Загальновідомо, що при навчанні видам мовленнєвої діяльності, при формуванні відповідних навичок та вмінь кожному учню необхідна практика. Нажаль, дослідження та практика показали, що відсоток часу, який надається для усної практики студентам занадто низький, навіть при тому, що групи налічують 12-15 студентів. Включення до курсу дистанційного компонента дозволяє індивідуалізувати процес навчання, пропонуючи «унікальні можливості надання практики кожному учню в такому обсязі, який є необхідним у відповідності до його індивідуальних можливостей та здібностей» [1, с. 302].

Під час навчання іноземних мов вибір навчальних програм, які можна використовувати як онлайн-елементи, практично без обмежень – лексико-граматичні тести, тексти, діалоги, пісні, відеофільми іноземними мовами, можливість прослухати диктора і себе та багато інше. Все це, з одного боку, дозволяє вивчати іноземні мови більш ефективно, вдосконалювати мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції, що складають іншомовну комунікативну компетенцію, а з іншого – формує професійну компетентність майбутніх фахівців, розвиваючи в них необхідні професійно-значущі якості, рефлексію, вміння працювати самостійно, веде до самовдосконалення, розкриваючи їх творчий потенціал, поширюючи кругозір, тощо.

Під час вивчення іноземних мов при застосуванні онлайн-компоненту змішаної форми навчання є можливість імітувати природне спілкування під час діалогу «людина-машина», чому сприяють такі фактори:

- автентичність мовного матеріалу;
- можливість правильно «розуміти» повідомлення, які закладені у програму, і адекватно реагувати на них;
- ситуативне оформлення діалогу (створення умов, характерних для природної комунікативної ситуації);
- широке використання комп'ютерних формул мовного етикету, в тому числі фраз з визначеним емоційним забарвленням;
- персоніфікація комп'ютера через створення його ролі (рольова гра).

Під час роботи з використанням комп'ютерного навчання студенти не пасивно сприймають інформацію, а активно взаємодіють з комп'ютером як джерелом інформації та генератором завдань. Вони отримують від комп'ютера завдання, спрямовані на формування мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій, що складають іншомовну комунікативну компетенцію, виконують їх; тут же відбувається зворотний зв'язок у формі реакції на введене студентом повідомлення (у вигляді репліки, виставленого

або не виставленого бала, оцінки), далі йде виправлення помилки, перехід до наступного завдання. Все це вимагає від студентів постійної активної діяльності, спрямованої не тільки на засвоєння матеріалу, але й на формування комунікативності, рефлексії, прагнення до самовдосконалення, сприяє вихованню пізнавальної активності студентів.

Так, наприклад, після виконання граматичного тесту, студентам може бути запропоновано ще раз звернутися до теоретичного інформаційного довідника, який є у програмі, а після того, як вони перевірили свою роботу та виправили всі, на їхню думку, помилки, подивитися, які помилки знайшов комп'ютер. Така робота розвиває їх вміння самокорегування, самооцінки, змушує свідомо підходити до теоретичного осмислення мовних явищ, у них формуються навички застосовувати отримані теоретичні знання на практиці. Адаптивність комп'ютерного навчання надає змогу враховувати індивідуальні особливості студентів, такі, як здатність концентрувати увагу, швидкість сприйняття, особливості мислення, пам'яті, темперамент.

Для вдосконалення граматичних навичок студентам можна запропонувати самостійну роботу з програмою CD-ROM TOEFL (тести з англійської мови як іноземної), яка містить довідковий матеріал з граматики, тренувальні вправи, а також лексико-граматичні тести різних рівнів складності. Робота з цією програмою надає студентам можливість здійснювати самоконтроль, а також об'єктивно оцінювати рівень своїх знань. Це позитивно впливає на рівень їх самосвідомості – студенти усвідомлюють необхідність глибоких і міцних знань, а також свою здатність чи нездатність до самостійної роботи, до самоосвіти. Крім того, той факт, що тести більш високого рівня складності заохочуються вищими балами, мотивує прагнення студентів до самовдосконалення, що, в свою чергу, стимулює їхню мотивацію досягнення.

При застосуванні змішаного навчання можна також використовувати інтерактивний мультимедійний курс розмовної англійської мови «New Dynamic English», заснований на автентичному мовленні. Рівень завдань, який пропонується кожному студенту, відповідає рівню його іншомовної комунікативної компетенції на означений момент. Водночас, спостерігається перехід студентів на більш високий рівень, причому контроль здійснюється як викладачем, так і самим студентом. З метою розвитку комунікативності й забезпечення високо мотивованої мовленнєвої практики на заняттях з іноземних мов викладач може використовувати окремі аудіотексти й завдання до них. Можливість вибору рівня, який відповідає би підготовці студента, й бажання перейти на більш високий рівень складності, визначає прагнення студентів до самовдосконалення, виховує наполегливість, старанність, здорову конкуренцію і багато інших необхідних майбутньому фахівцю якостей, що визначають його професійну компетентність.

Своє завдання ми також бачимо в формуванні у студентів ВНЗ під час викладання іноземних мов полікультурної компетенції. З цією метою в рамках змішаного навчання можна використовувати мультимедійний підручник, який являє собою тематичний матеріал, об'єднаний в єдиний сюжет подорожжю містами США. Студенти самостійно, застосовуючи комп'ютер, знайомляться з визначними місцями цих міст, виконують розроблені викладачем завдання творчого характеру, а потім на аудиторних заняттях доповідають. Так, наприклад, вони можуть підготувати інформацію про Сан-Франциско й від імені американського студента

розповісти в листі своєму українському другові про своє рідне місто, ставлячи в кінці листа запитання про його рідне місто. Студент, який «отримав» листа, відповідає на нього. Це завдання можуть виконувати студенти з різними рівнями підготовки. Обсяг висловлювання не оговорюється, контролюється лише зміст та вміння студентів побачити національні особливості, визначити загальне, висловити своє планетарне мислення.

Студенти можуть отримувати також і диференційовані завдання. Ознайомившись з інформацією про визначні місця Вашингтона, студентам з низьким рівнем підготовки можна запропонувати розповіді про них, студентам середнього рівня, використовуючи відео із вимкненим звуком, – «провести екскурсію» по Вашингтону. Студенти з достатнім і високим рівнем можуть отримати завдання під час рольової гри «Пресс-конференція» відповісти на запитання однокурсників «після повернення із США, де вони приймали участь у міжнародній студентській конференції «Ми – діти всієї планети». Після проведення «Пресс-конференції» вся група англійською мовою обговорює, які саме питання ставилися, що цікавило студентів (проблеми, пов'язані з національними відмінностями, з расовою та національною дискримінацією та шляхи їх вирішення; питання, присвячені захисту навколишнього середовища, врятуванню флори та фауни, організації цієї роботи в США й в Україні; проблеми збереження миру і тісно пов'язані з ними питання міжнародного тероризму). Такі глобальні проблеми, як правило, не залишають студентів байдужими, і всі вони приймають саму активну участь в їх обговоренні, пропонують свої шляхи вирішення.

Відтак, змішане навчання з використанням комп'ютерних програм країнознавчого характеру дає поштовх до інтерактивного навчання, в підсумку якого формується полікультурна компетенція, яке має вдосконалюватись при вивченні іноземних мов. Студентам прищеплюється інтерес до культури інших країн, виховується повага до рідної країни та її досягнень, формується активна життєва позиція людини, якій належить жити в XXI столітті й вирішувати животворні питання сучасності з усіма досягненнями й недоліками розвинутої цивілізації. Використаний у мультимедійному підручнику автентичний матеріал країнознавчого характеру має також завдання стимулювати зацікавленість студентів у подальшому самостійному пошуку інформації.

Для формування полікультурної компетенції на практичних заняттях (оффлайнний компонент змішаної форми навчання) і під час самостійної роботи з підготовки до практичних занять (онлайнний компонент) студентам можна запропонувати роботу з програмою «English Discoveries» (основна мета – розширення кругозору студентів). Вони самостійно вивчають такі теми як «Відкриття англійських вчених», «Культура Англії», «Спортивні до-

сягнення англійських футболістів» та багато інших. Кожен студент отримує індивідуальне завдання; при цьому необхідно враховувати інтереси кожного. Під час роботи з програмою студенти самостійно готують повідомлення зі своєї теми, а на аудиторних заняттях викладають найважливіші, на їх думку, факти. Так, студент, який виявляє інтерес до культури країни, мову якої вивчає, може підготувати повідомлення з теми «Національний театр Англії», той, хто, наприклад, захоплюється вітрильним спортом, збирає матеріал з теми «Вітрильний спорт у Великобританії» та ін. Висока вмотивованість запропонованого комплексу завдань сприяє не тільки кращому засвоєнню матеріалу, а й бажанню під час самостійної роботи розширювати свої знання, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі й найсучасніші, а саме систему Інтернет.

Для реалізації освітньої мети при викладанні іноземної мови, використовуючи переваги роботи в системі Інтернет, студентам можна запропонувати підготувати питання з сучасної англійської й американської літератури, наприклад, зібрати матеріал з так званої «Жіночої літератури» XX століття». Студенти відкривають для себе нового автора, знайомляться з біографією письменниці, з жанром, в якому вона працює. Вони можуть підготувати уривок із твору, знайти автентичний матеріал, який містить критичний аналіз твору, висловити свою думку щодо прочитаного. Як правило, представлений студентами матеріал відрізняється оригінальністю. В деяких випадках ідеї, викладені в автентичному критичному матеріалі, не співпадають з думкою студентів, але це лише сприяє формуванню в них уміння формулювати свою точку зору, відстоювати переконання, знаходити значимі аргументи під час дискусії. Така робота не тільки вдосконалює іншомовні навички та вміння студентів, сприяє формуванню творчої індивідуальності кожного студента, розвитку критичного мислення й аналітичних умінь, інтересу до пізнання, формує мотивацію досягнення професійної компетентності.

Однак, слід зазначити, що будь-які технічні засоби навчання, які застосовуються при змішаній формі навчання, відіграють при навчанні іноземних мов важливу, але все ж таки допоміжну роль: вони розширюють дидактичні можливості викладача, але в ніякому разі не підмінюють його. Викладач завжди залишатиметься центральною ланкою системи навчання.

Висновки і пропозиції. Отже, головна мета змішаного навчання полягає в тому, щоб використовувати найкорисніше з обох форматів – онлайн та оффлайн. Очні елементи можна використовувати для роботи по залученню студентів та глибокої інтерактивної практики. Щодо електронного навчання, воно дозволяє надати студентам мультимедійний контент в будь-який час. Це надає максимальну гнучкість та зручність для навчання.

Список літератури:

1. Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / под ред. Е. С. Полат. М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 416 с.
2. Blended Learning in K-12 Электронный ресурс. URL: <http://en.wikib00ks.org/wiki/Categ0rv:Blended Learning in K-12>
3. Desmet P., Strobbe J., Leuven K. U. ELT and Blended Language Learning: From theory to practice. Электронный ресурс. Систем, требования Microsoft Power Point. URL: www.britishcouncil.org/ru/print-pageid=638293
4. Garrison R. & Kanuka H., «Blended Learning: Uncovering its Transformative Potential in Higher Education», *Internet and Higher Education* 7 (2004): С. 95–105.
5. Valiathan P. Blended Learning Models, 2002. Электронный ресурс. URL: <http://www.learningcircuits.org/2002/aug2002/valiathan.html>

Баркаси В.В., Баркаси С.Б.

Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СМЕШАННОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ ВУЗАХ

Аннотация

Статья посвящена актуальной проблеме использования новейших технических средств обучения иностранным языкам в ВУЗах. Автор рассматривает одну из современных форм обучения – смешанное обучение. Анализируются преимущества корпоративного использования онлайн-овых и оффлайн-овых элементов обучения. Даны примеры использования методических разработок при обучении английскому языку. Рассмотрена дидактическая сочетаемость компонентов смешанной формы обучения.

Ключевые слова: смешанное обучение, онлайн-овые элементы, оффлайн-овые элементы, корпоративное обучение, информационная компетентность, иноязычная компетентность, поликультурная компетентность.

Barkasi V.V., Barkasi S.B.

Mykolayiv V.O. Sukhomlinskiy National University

BLENDED LEARNING USAGE IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE UNIVERSITIES

Summary

The article is devoted to the problem of modern technical University English language learning tools which is of current interest. One of the modern teaching forms – blended learning – is viewed by the author. The advantages of the corporate usage of online and offline elements are analyzed. The examples of English methodological tasks are given. Didactic compatibility of the blended form elements is viewed.

Keywords: blended learning, online elements, offline elements, corporate learning, information competence, foreign language competence, multicultural competence.